

V.U. Hammershaimb 200 ár

FØROYINGAR ERU

- Vit brúka tað nógv og kjakast nógv um tað. Tey flestu siga eisini, at tey ynskja at verja og brúka tað. Tað er øgiliga gott, og í sær sjálvum ger tað málið sterkt. Men um vit ynskja tí væl, krevur tað, at vit upplýsa um málið og minna fólk á, hvussu týðningarmikil málmenning hjá børnum er. Vit skulu lesa fyri børnum og vera málsligar fyrimyndir hjá børnum, sigur Sólva Jónsdóttir, forkvinna í Málráðnum

HALLUR AV RANA

Komandi mánadag eru 200 ár liðin, síðan Venceslaus Ulricus Hammershaimb varð borin í heim í Sandavági. Hammershaimb er mettur at vera faðir at føroyska skriftmálinum, og fær hann mangan æruna fyri, at føroyskt bleiv varðveitt sum skriftmál.

Í fólkateljingini hjá Manntali í 2011 varð staðfest, at 90 ymisk mál eru í Føroyum. Men hóast nógv mál eru umboðað her á oyggjum, so er tað føroyskt, ið bindur tjóðina saman, og vísti sama kanning, at hjá 91 prosent av fólkinum er føroyskt móður-málið.

Tað er tó eingin sjálfvylgja, at føroyska málið í dag er í hesi sterku støðu. Ein øgrynni av fólki hava gingið í fóta-sporunum hjá Hammershaimb, hjúklað um málið og vunnið tí rættindi hesar øldirnar.

Men sum Hjalmar P. Petersen, komandi professari í málvísindi, greiddi frá samrøðu við Sosialin í januar, so er stríðið ikki av enn. Sambært honum er ein vandi fyri, at føroyskt kann verða trokað burtur sum høvuðsmál í Føroyum.

Tøkniliga menningin av samskiptisamboðum og ein stór tilflyting av útlendingum, hava gjørt, at enskt gerst ein alsamt størri partur av gerandismálinum í Føroyum, og ávaraði málfrøðingurin tá um, at um man ikki gevur hesum ans, so kann enskt gerast høvuðsmál um nøkur fá ættarlið.

Hevur tað gott

Sum menniskjur hava vit mangan lyndi til at lurta eftir teimum mest dapru spádómum. Søgnað um at føroyskt er hótt av øðrum málum ella líkasælu er ikki nakað nýtt. Men um metast skal um støduna hjá føroyskum í dag, so stendur sum heild væl til, hóast stórar avbjóðingar eru. Tað metir í øllum færum Sólva Jónsdóttir, ið er forkvinna í Málráðnum.

- Føroyskt í sær sjálvum hevur tað gott í Føroyum í dag. Føroyskt er eitt mál, ið kann brúkast í øllum viðurskiptum, men tað er rætt, at vit hava nógv avbjóðingar. Sjálvt um føroyskt er eitt sterkt og fullfíggað mál, so er føroyskt samstundis eisini eitt veikt mál, tí vit eru so fá. Tað skal so lítið til, at málið viknar. Og tað eru ávís máløkir, har føroyska málið ikki stendur so sterkt, sigur hon, tá

hon verður spurd um støduna hjá føroyskum í dag.

Við eitt máløki sipar hon til eitt øki í samfelagnum, har málbrúkarar mótast og brúka eitt ávíst mál sínámillum. Tað kann vera innan ítrótt, millum ung, innan teldur, á undirvísingarskivum, í handilslívinum ella á sjúkrahúsum.

Framtíðin

Forkvinnan vísir á talgilda heim-in sum eitt máløki, har neyðugt er at vera árvakin, tí tað ávirkar komandi ættarlið, ið skal bera málið víðari.

- Størsta avbjóðingin við talgilda heiminum er, at hann ávirkar okkara allar smæstu. Teirra málmenning kann ávirka stórtíðliga nógv av, at tey sita nógv við snildfonum, teldum og líknandi. Tað mesta tey fáast við á hesum er á øðrum málum enn føroyskum, og tað kann merkja nógv fyri framtíðina hjá føroyskum, ávarar forkvinnan.

Hon vísir á, at man hevur sæð eina broyting í føroyska samfelagnum tey seinnu árin. Har tað fyrr vóru tey vaksnu í lívinum hjá einum barni, tað vil siga foreldur, ommur og abba o.s.fr., ið vóru teirra málsligu fyrimyndir, hava tey nú í nógv størri mun aðrar fyrimyndir.

- Vit eru kanska ikki líka nógv sosialt saman og tosa kanska ikki líka nógv saman. Tað ger, at tann málsliga fyrimyndin, sum foreldur og onnur vaksin hava verið fyri børn, er broytt. Nú hava tey eisini málsligar fyrimyndir í talgilda heiminum. Tað er Youtube, filmar og annað, ið tey síggja á netinum. Nú er tað vanligt, at smábørn duga litirnar á enskum, áðrenn tey duga teir á føroyskum. Tað er ein stór avbjóðing, tá tað eru tey allar yngstu, ið verða so nógv ávirkað, áðrenn tey hava ment sitt móðurmál, sigur forkvinnan.

Málmenning

Havandi hetta í huga var tað eitt gott hugskot, tá Mentamálaráðið valdi 2018 til at snúgva seg um málmenning hjá børnum, metir Sólva Jónsdóttir, ið vísir á fleiri góð átøk, ið spruttu burtur úr tí.

- Tað virkar sum føroyska samfelagið vaknaði. Sum dømi kann nevast nýggi spælilistin á Youtube, ið er gjørdur í samband við Barnasangbók Føroya. Tað er eitt gott átak, ið eg veit, at bæði foreldur og starvsfólk í barnagørðum hava tikið til sín og brúka nógv. Bubu er komin við sínum, og Kringvarpið ger virkuliga nógv góðar barnasendingar til tey smáu, har ímillum sendingarnar hjá Jensinu Olsen, vísir Sólva Jónsdóttir á.

Hóast hesi góðu átøk, so hevði forkvinnan í Málráðnum kortini ynskt, at meira spurdist burturúr, tá man setti árið av til málmenning. Sjálf metir hon, at fíggingin stóð ikki mót við hugsjónina.

- Man kundi ynskt, at tað vóru fleiri ítøkilig átøk, og at fleiri pengar vórðu settir av. Um man vil gera ein veruligan mun, so má man rinda fyri tað. Man má rinda fyri gransking í málmenning hjá børnum og mál-tøkni. Um føroyskt skal vera við í talgilda heiminum, so mugu vit vera við í øllum tí talgildu tøkni. Vit mugu hava tekst-tal-talu forrit, raddakennara og slíkt. Tað er ymiskt í gongd, men vit mugu skunda okkum, tí menningin gongur við fullari ferð, sigur hon.

Tað er føroyska málið, ið er taparin, um man frá almennari síðu ikki megnar at játta neyðuga peningin til tøkniliga menningina.

-Á iPhone kann man tosa við Siri, men hon skilur ikki føroyskt. Tað merkir, at børn og vaksin byrja at tosa enskt og danskt við snildfonirnar. Tí

føroyingar vilja brúka nýggju tøkna eins og øll onnur. Men vit megna ikki at fylgja við, sigur hon.

Eru góð við málið

Men meðan avbjóðingarnar eru fleiri, so er ein styrki hjá føroyska málinum, sambært forkvinnuni, at føroyingar eru góðir við sítt mál.

- Føroyingar eru góðir vit føroyska málið. Vit brúka tað nógv og kjakast nógv um tað. Tey flestu siga eisini, at tey ynskja at verja og brúka tað. Tað er øgiliga gott, og í sær sjálvum ger tað málið sterkt. Men um vit ynskja tí væl, krevur tað, at vit upplýsa um málið og minna fólk á, hvussu týðningarmikil

Á iPhone kann man tosa við Siri, men hon skilur ikki føroyskt. Tað merkir, at børn og vaksin byrja at tosa enskt og danskt við snildfonirnar. Tí føroyingar vilja brúka nýggju tøkna eins og øll onnur. Men vit megna ikki at fylgja við

Vit eru kanska ikki líka nógv sosialt saman og tosa kanska ikki líka nógv saman. Tað ger, at tann málsliga

fyrimyndin, sum foreldur og onnur vaksin hava verið fyri børn, er broytt. Nú hava tey eisini málsligar fyrimyndir í talgilda heiminum. Tað er Youtube, filmar og annað, ið tey síggja á netinum